

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสโลก หรือกระแสโลกาภิวัตน์ ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย เทคโนโลยีนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้า เอื้ออำนวยความสะดวก ความรวดเร็วในการดำเนินชีวิต ตอบสนองวิถีการดำเนินชีวิตในทุกรูปแบบ ในอีกด้านหนึ่งสิ่งที่ตามมากับความก้าวหน้าเหล่านั้นคือ ผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเกิดการแข่งขันกับเวลาของผู้คน การแก่งแย่งกันไขว่คว้าหาโอกาสให้กับตนเอง โดยขาดจิตสำนึกของความพอดี ความเอื้อเพื่อเอื้ออาทรต่อผู้อื่นร่วมสังคมเดียวกัน (วิบูลย์ 2543 อ้างถึงใน สายฝน, 2546)

ปัจจุบันปัญหาความเครียดและความเจ็บป่วยทางจิตของนักเรียนนักศึกษาในสังคมไทยเพิ่มสูงขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2543ก) อันเนื่องมาจากสาเหตุของการเรียนเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาคือ ปัญหาในเรื่องของความสัมพันธ์กับเพื่อน คนรัก ปัญหาครอบครัว และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจรายได้ (สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ, 2545) ในความเป็นจริงแล้วผู้ที่เรียนเก่งอย่างเดิวนั้นอาจไม่ได้หมายความว่าจะเป็นผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตดังที่เคยเข้าใจเสมอไป หากขาดเชาวน์อารมณ์ หรือ EQ (Emotional Quotient) ดังนั้นเมื่อมีความเก่งด้านสติปัญญาหากได้รับการส่งเสริมในเรื่องเชาวน์อารมณ์จะยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ เต็มตามศักยภาพที่มีของสติปัญญา ทั้งในด้านวิชาการ และด้านทักษะทางสังคมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียน ครอบครัว การคบเพื่อน การใช้ชีวิตในสังคม (วิระวัฒน์, 2542)

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงมากมายหลายด้าน ทั้งด้านร่างกายและด้านอารมณ์ วัยรุ่นที่กำลังใจไม่เข้มแข็งและขาดผู้ใหญ่ที่เข้าใจคอยช่วยเหลือสนับสนุนก็มีโอกาสล้มเหลวได้ง่ายโดยเฉพาะแรงสนับสนุนจากครอบครัว ความผิดหวังในวัยนี้มีผลกระทบต่อความรู้สึกของเขาได้ง่ายเพราะเป็นระยะกำลังเริ่มต้นของการเป็นผู้ใหญ่ และยังขาดประสบการณ์ อาจทำให้ตัดสินใจอย่างหุนหันพลันแล่น โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ได้รับความกระทบกระเทือนใจอย่างรุนแรง และรู้สึกว่ามีใครสามารถช่วยเหลือเขาได้อีกแล้ว (สุรางค์, 2527)

ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญสำหรับการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ให้การอบรมเลี้ยงดู ตลอดจนให้การศึกษา ครอบครัวมีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการสร้างบุคลิกภาพ ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม ความรักความทะนุถนอมอย่างใกล้ชิดจากครอบครัวจะช่วยฟูมฟัก บุคลิกลักษณะความมั่นคงทางอารมณ์ของเด็กให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและมีความพร้อมในการเผชิญปัญหาทั้งภายในและภายนอกครอบครัว ดังนั้นอิทธิพลของครอบครัวต่อวัยรุ่นจึงก่อให้เกิดการพัฒนาทางเชาวน์อารมณ์ (อุษณีย์, 2542) ครอบครัวในปัจจุบันถูกมองว่าละเลยบทบาทหน้าที่อันสำคัญที่จะให้การอบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัวให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และจิตใจ โดยผลึกภาระหน้าที่เหล่านั้นออกจากสถาบันของตนให้แก่สถาบันทางสังคมต่างๆ (สายฝน, 2546) งานวิจัยหลายเรื่องทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศยืนยันถึงอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญต่อจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก คือ ถ้าผู้รับผิดชอบดูแลเด็กไม่ใช้เวลาใกล้ชิดเด็ก ไม่รักและเอาใจใส่เด็ก ลงโทษอย่างไม่สมเหตุสมผล จะทำให้เด็กมีปัญหาทางจิตและพฤติกรรมได้ (Iterong and Sudia, 1993 อ้างถึงใน ดวงเดือน และงามตา, 2536)

ดังนั้น ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเชาวน์อารมณ์ ควรเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัว เพราะเป็นสถาบันพื้นฐานแรกสุดที่ช่วยอบรมสั่งสอนให้เด็กเรียนรู้วิธีการเผชิญปัญหาในสังคม ปัจจุบันได้ดีที่สุด การอบรมเลี้ยงดูมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพของเด็ก เพราะเด็กจะพยายามปรับตัวและเรียนรู้จากผู้ใหญ่ที่ตนรักโดยการเอาอย่าง เด็กจะคอยสังเกตและซึมซับสิ่งรอบๆ ตัวไว้เป็นคุณสมบัติของตนด้วย สภาพครอบครัวและการอบรมเลี้ยงดูจึงมีความสำคัญ ถ้าเด็กเติบโตในครอบครัวที่มีสุขภาพจิตดี อบอุ่น ย่อมมีจิตใจที่เข้มแข็ง สามารถปรับตัวได้ในสถานการณ์ต่างๆ หรือคล้ายมีภูมิคุ้มกันต่อปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้ (นงพงา, 2530) โดยปัจจัยที่เกี่ยวกับครอบครัวนอกจากการอบรมเลี้ยงดูแล้วยังมีองค์ประกอบในด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นลักษณะของความผูกพันกัน ความใกล้ชิดสนิทสนม ความคุ้นเคยกันของสมาชิกในครอบครัว (ฉวี, 2538) ซึ่งจากงานวิจัยของ Bennett (1960 อ้างถึงใน สายฝน, 2546) พบว่าเด็กที่กระทำผิดกฎหมายส่วนมากจะมีแนวโน้มที่จะแสดงปัญหาทางอารมณ์ขาดความยับยั้งชั่งใจ เนื่องจากขาดความสัมพันธ์อันดีภายในครอบครัว บรรยากาศในครอบครัว มีแต่การทะเลาะวิวาท บิดามารดาไม่รักใคร่ปรองดองกัน บุตรต่อบุตรไม่สนิทสนมกลมเกลียวกัน

นอกเหนือจากอิทธิพลของปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัวแล้ว ปัจจัยหนึ่งที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับเชาวน์อารมณ์ ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม ดังที่ สันทัด (2539) กล่าวว่า ในการพัฒนาทางการแพทย์และสาธารณสุขได้ให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนทางสังคมและครอบครัว ซึ่งครอบครัวที่เสริมสร้างความอบอุ่นและให้ความรัก ความผูกพัน การช่วยเหลือแก่วัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นมีความรู้สึกว่าตนเองมี

คุณค่า นอกจากนั้นการสนับสนุนทางสังคมยังมีความสำคัญ คือ ช่วยลดภาวะวิกฤติในชีวิต โดยเป็นตัวช่วยลดความเครียดได้ดี ทำให้สามารถปรับตัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงเดือน (2541) ซึ่งได้ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมกับการปรับตัวของวัยรุ่น พบว่าวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมสูงมีการปรับตัวได้ดีกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมปานกลางและต่ำ

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อเชาวน์อารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นว่าเป็นช่วงวัยที่มีความสำคัญช่วงหนึ่งของชีวิต ต้องเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต ต้องตัดสินใจวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์สูง อาจทำให้เกิดความขัดแย้งทางอารมณ์ของตนเอง และอารมณ์หุนหันพลันแล่นได้ (ศรีธรรม, 2535) ซึ่งจากการศึกษางานวิจัย หนังสือตำราที่เกี่ยวกับเชาวน์อารมณ์นั้น วัยรุ่นตอนกลางในระดับมัธยมศึกษาชั้นนั้นเป็นช่วงวัยที่มีปัญหาด้านอารมณ์ มีการแสดงออกของการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ จะปรากฏชัดเจนสู่สายตาของคนในสังคมอย่างเด่นชัด และยังพบว่าปัญหาการปรับตัวของวัยรุ่นมีความสัมพันธ์กับภูมิหลังครอบครัว โดยเฉพาะในด้านสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา ในความคิดเห็นของผู้วิจัย เห็นว่าปัจจุบันนี้พฤติกรรมของวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่พึงประสงค์ มีพฤติกรรมที่แสดงถึงความเชื่อมั่นในตนเองมากเกินไป ปฏิเสธ คัดค้านความคิดเห็นของบิดามารดา ผลการเรียนต่ำลง ไม่สนใจศึกษาเล่าเรียน และขัดต่อกฎและระเบียบ วินัยของทางโรงเรียน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เนื่องจากเป็นโรงเรียนสหศึกษามีนักเรียนวัยรุ่นทั้งเพศชายและหญิง นอกจากนี้โรงเรียนดังกล่าวยังเป็นโรงเรียนที่อยู่ในระดับกลาง มีนักเรียนซึ่งสภาพแวดล้อมและพื้นฐานทางครอบครัวไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลในการศึกษาครั้งนี้ อาจเป็นประโยชน์กับโรงเรียนที่จะนำไปเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษา และส่งเสริมการพัฒนาเชาวน์อารมณ์ และนำความรู้ที่ได้จากงานศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ไปใช้ในการให้คำแนะนำกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม และให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ผู้เกี่ยวข้องในครอบครัว และโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความอ่อนแอของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว และการสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อความอ่อนแอของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความอ่อนแอของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม รวมทั้งเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว และเป็นข้อมูลพื้นฐานหรือแนวทางให้ผู้ที่สนใจศึกษาเรื่องความอ่อนแอต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาจากประชากรที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ปีการศึกษา 2548 จำนวน 965 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 21 กรกฎาคม 2548)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- 1.1.1 เพศ
- 1.1.2 ลำดับการเกิด
- 1.1.3 ผลการเรียน

- 1.1.4 สายการเรียน
- 1.1.5 สุขภาพด้านร่างกาย
- 1.1.6 ระดับการศึกษาของบิดา
- 1.1.7 ระดับการศึกษาของมารดา
- 1.1.8 รายได้รวมของบิดามารดา

1.2 ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว

1.2.1 การอบรมเลี้ยงดู ประกอบด้วย

- ก. การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน
- ข. การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล
- ค. การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

1.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ประกอบด้วย

- ก. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับมารดา
- ข. ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับนักเรียน
- ค. ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับนักเรียน

1.3 การสนับสนุนทางสังคม ประกอบด้วย

1.3.1 การสนับสนุนทางสังคมจากบิดา

- ก. การสนับสนุนด้านอารมณ์(Emotional Support)
- ข. การสนับสนุนด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร(Information Support)
- ค. การสนับสนุนด้านสิ่งของหรือบริการ(Instrumental Support)

1.3.2 การสนับสนุนทางสังคมจากมารดา

- ก. การสนับสนุนด้านอารมณ์(Emotional Support)
- ข. การสนับสนุนด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร(Information Support)
- ค. การสนับสนุนด้านสิ่งของหรือบริการ(Instrumental Support)

1.3.3 การสนับสนุนทางสังคมจากครู

- ก. การสนับสนุนด้านอารมณ์(Emotional Support)
- ข. การสนับสนุนด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร(Information Support)
- ค. การสนับสนุนด้านสิ่งของหรือบริการ(Instrumental Support)

2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ เซวาน์อารมณ์ (Emotional Quotient) ประกอบด้วย

- 2.1 การตระหนักรู้จักตนเอง (Self – Awareness)
- 2.2 การควบคุมตนเอง (Self – Regulation)
- 2.3 การสร้างแรงจูงใจ (Self- Motivation)
- 2.4 การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy)
- 2.5 การมีทักษะทางสังคม (Social Skills)

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประจำปีการศึกษา 2548 ของโรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะเบื้องต้นของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น เพศ ลำดับการเกิด ผลการเรียน สายการเรียน สุขภาพด้านร่างกาย ระดับการศึกษาของบิดา ระดับการศึกษาของมารดา และรายได้รวมของบิดามารดา

ลำดับการเกิด หมายถึง การเป็นบุตรคนที่เท่าใดในจำนวนพี่น้อง

ผลการเรียน หมายถึง คะแนนเฉลี่ยสะสมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (Grade Point Average: GPA) ขณะที่ทำการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และในการคำนวณคะแนนเฉลี่ยสะสม ให้เอาผลรวมทั้งหมดของผลคูณระหว่างค่าคะแนนที่ได้กับจำนวนหน่วยกิตของแต่ละวิชาที่มีการประเมินผลเป็นค่าคะแนนเป็นตัวตั้งหารด้วยจำนวนหน่วยกิตสะสม

สายการเรียน หมายถึง แผนการเรียนที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเลือกเรียนตามความถนัด โดยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น สายวิทยาศาสตร์ และสายศิลปศาสตร์

สุขภาพด้านร่างกาย หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายว่าตนเองมีโรคประจำตัวหรือไม่มีโรคประจำตัว

ระดับการศึกษาของบิดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของบิดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ระดับการศึกษาของมารดา หมายถึง วุฒิการศึกษาสูงสุดของมารดาหรือผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

รายได้รวมของบิดามารดา หมายถึง เงินเดือนและเงินที่เป็นรายได้รวมทั้งหมดของบิดามารดานักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายที่ได้รับในแต่ละเดือน

ปัจจัยเกี่ยวกับครอบครัว หมายถึง องค์ประกอบในด้านครอบครัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ซึ่งในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีการติดต่อเกี่ยวข้องกันอันเป็นแนวทางให้ผู้เลี้ยงดูสามารถให้รางวัลหรือลงโทษการกระทำต่างๆ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และทำให้เลียนแบบผู้เลี้ยงดูอีกด้วย ตามแนวคิดที่ได้จากงานศึกษาวิจัยของ ดวงเดือน และงามตา (2524) โดยในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูออกเป็น

3 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล และการอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม

การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองยอมรับ ชื่นชม ให้ความรัก สนับสนุน ใกล้ชิด และให้ความสนใจกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การอบรมเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล หมายถึง การที่บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้อธิบายเหตุผล ให้แก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในขณะที่มีการส่งเสริมหรือขัดขวางการกระทำหรือลงโทษ นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนั้นบิดามารดาที่ใช้วิธีการนี้ยังให้รางวัลและลงโทษบุตรอย่างเหมาะสมกับการกระทำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่าจะปฏิบัติตามเหตุผลของตนเอง

การอบรมเลี้ยงดูแบบควบคุม หมายถึง การที่บิดามารดามีการควบคุมนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการออกคำสั่งและคอยติดตามตรวจตรานักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างใกล้ชิด เสมอว่านักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายคอยทำตามหรือไม่ ถ้านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่ทำตามก็จะลงโทษ

ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมของสมาชิกในครอบครัวที่ปฏิบัติต่อกันอย่างเอื้ออาทรหรือห่างเหิน ในที่นี้ศึกษาประเด็นที่บิดามารดาปฏิบัติต่อกัน บิดาปฏิบัติต่อนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และมารดาปฏิบัติต่อนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา หมายถึง พฤติกรรมของบิดามารดาที่แสดงต่อกัน ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือร่วมใจช่วยเหลือเกื้อกูล ตลอดจนร่วมรับผิดชอบและแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในครอบครัว

ความสัมพันธ์ระหว่างบิดากับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่บิดาแสดงต่อนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแสดงถึงความผูกพันรักใคร่ เอาใจใส่ใกล้ชิดสนิทสนมกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบิดากับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

ความสัมพันธ์ระหว่างมารดากับนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่มารดาแสดงต่อนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยแสดงถึงความผูกพันรักใคร่เอาใจใส่ใกล้ชิดสนิทสนมกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสายสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างมารดากับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสนับสนุนทางสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายได้รับการสนับสนุนการช่วยเหลือ ตลอดจนการให้กำลังใจจากบิดา มารดา และครูใน 3 ด้าน คือ ด้านอารมณ์ ด้านสิ่งของหรือบริการ และด้านความรู้ข้อมูลข่าวสาร

การสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ หมายถึง การให้ความรัก ความไว้วางใจ ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ การดูแลเอาใจใส่ ให้กำลังใจ การแสดงความรักความผูกพันต่อกัน การยอมรับนับถือและเห็นคุณค่า

การสนับสนุนทางด้านความรู้ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง การให้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นคำแนะนำ หรือข้อชี้แนะ เพื่อการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ

การสนับสนุนทางสังคมด้านสิ่งของหรือบริการ หมายถึง การให้การสนับสนุนด้านการเงินให้การช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงาน ให้เวลา หรือช่วยในการปรับเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม

เชาวน์อารมณ์ (EQ : Emotional Quotient) หมายถึง ความสามารถของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการตระหนักรับรู้ความคิดความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง โดยสามารถใช้สติ ควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนได้อย่างเหมาะสม สามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น และสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งสามารถสร้างแรงจูงใจเพื่อผลักดันตนเองให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ซึ่งผู้วิจัยได้อ้างอิงแนวคิดองค์ประกอบเชาวน์อารมณ์ของ Goleman (1998) โดยแบ่งองค์ประกอบของเชาวน์อารมณ์ออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้จักตนเอง การควบคุมตนเอง การสร้างแรงจูงใจ การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และการมีทักษะทางสังคม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การตระหนักรู้จักตนเอง (Self-Awareness) หมายถึง การทำความรู้จักกับอารมณ์ของตนเอง เป็นการรับรู้และทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเองตลอดเวลา โดยสามารถประเมินอารมณ์ และระบุสภาวะอารมณ์ของตนเองได้

การควบคุมตนเอง (Self-Regulation) หมายถึง การบริหารจัดการหรือจัดการอารมณ์ของตนเองให้มีประสิทธิภาพ รู้จักยับยั้งชั่งใจ ระวังอารมณ์ของตน สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองให้อยู่ในสภาวะปกติได้ โดยสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์และกาลเทศะ

การสร้างแรงจูงใจ (Self-Motivation) หมายถึง การกระตุ้นตนเองให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยสร้างขวัญ และกำลังใจให้กับตนเอง มองโลกในแง่ดี มีความพยายามไม่ท้อถอยต่ออุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) หมายถึง การเข้าใจถึงสภาวะอารมณ์ของผู้อื่น เป็นการรับรู้ ทำความเข้าใจอารมณ์ และความต้องการของผู้อื่น รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รวมทั้งสามารถแสดงออกทางอารมณ์กับบุคคลอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม

การมีทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง การสร้างสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้อื่น รู้จักใช้วิธีการเจรจาโน้มน้าวจิตใจผู้อื่น และมีศิลปะในการเจรจาสื่อสาร สามารถสร้างพลังของกลุ่มเพื่อร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานเป็นทีม